

บทที่ 4

อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหารต่อชาวมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

วัฒนธรรมอาหารเป็นวัฒนธรรม ที่มีแหล่งกำเนิดจากคาบสมุทรอาหรับ ภายใต้สภาพภูมิอากาศที่เป็นทะเลทราย ร้อน และแห้งแล้ง ดังนั้นการที่วัฒนธรรมอาหรับจะมีอิทธิพลต่อสังคมอื่นจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะกับสังคมมลายูที่อาศัยอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามเมื่อศาสนาอิสลามได้ถูกนำมาเผยแพร่ในสังคมมลายูวัฒนธรรมอาหรับ ซึ่งมาพร้อมกับศาสนาอิสลามจึงได้ถูกยอมรับจากชาวมลายู โดยวัฒนธรรมอาหรับค่อยๆถูกนำมาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เด่นชัด ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านภาษา จากนั้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 17¹ เป็นต้นมา ชาวมลายูจากจังหวัดสตูลบางคนได้ไปศึกษาหาความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามที่ต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ประเทศซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ และปากีสถาน² ซึ่งผู้ศึกษาต้องใช้เวลานานหลายปีจึงมีเวลามากพอที่จะซึมซับเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางด้านภาษา ทางด้านการแต่งกาย และทางด้านอาหาร เมื่อบุคคลเหล่านี้กลับสู่สังคมของตนเองก็นำวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาด้วย ซึ่งเป็นจุดเริ่มการแพร่กระจายวัฒนธรรมอาหรับสู่สังคมมลายู ในจังหวัดสตูล สำหรับอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับที่มีต่อสังคมมลายูในจังหวัดสตูลมีดังต่อไปนี้

4.1 วัฒนธรรมทางด้านภาษา

4.1.1 อักษรอาหรับ

ก่อนศาสนาอิสลามจะถูกเผยแพร่ ภาษามลายูได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต และภาษาชวาโกโน ตามความเห็นของวินสเต็ด (R.O. Winstedt, 1961 : 139) กล่าวถึงภาษาในสมัยอินดูว่า ภาษามลายูได้ใช้อักษรกวิ และเทวนาครี เป็นตัวเขียน แต่หลังจากที่ศาสนาอิสลาม ถูกเผยแพร่ภาษาอาหรับ ในฐานะที่เป็นภาษาแห่งคำสอนของศาสนาอิสลาม ก็เริ่มเข้ามา มีบทบาทแทนที่ภาษาสันสกฤต ในหมู่ชาวมลายู จากนั้นอักษรอาหรับ ก็ได้ถูกนำมาใช้เป็นตัวเขียนในภาษามลายู โดย เรียกว่า อักษรยาวิ คำว่า ยาวิเป็นคำที่มาจาก ยว ทวีป หมายถึง เกาะข้าวเดียว ตามความเห็นของยวาระลาต เนห์รู (2537 : 386) ส่วนความหมายที่สองนั้นคำว่า ยาวิ เป็นคำที่ชาวอาหรับ ใช้เรียกผู้คนที่อาศัยอยู่ในเกาะสุมาตราที่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายู³

อักษรอาหรับ ถูกประดิษฐ์ขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนเสียงในภาษาอาหรับ ดังนั้นในการนำอักษรดังกล่าวมาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง ในภาษาอื่น อย่างเช่น เปอร์เซีย อูรดู ตุรกี อาเซอร์ไบจาน และมลายูจึงไม่สามารถแทนเสียงที่มีอยู่ได้ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ผู้ประดิษฐ์อักษร

¹ มุหัมมัดมันซูร หมัดเราะ, 2551:174

² รวมเรื่องเมืองสตูลที่ระลึกครบรอบ 150 ปี, 2533 : 52

³ มุหัมมัดมันซูร หมัดเราะ 2551: 174- 175

จึงต้องมีการดัดแปลงอักษรอาหรับเพิ่ม เพื่อแทนเสียงที่ขาดหายไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การดัดแปลงอักษรในแต่ละภาษาได้ใช้วิธีการเดียวกัน คือ การเพิ่มจำนวนจุดหรือขีดอย่างเช่น ج ถูกดัดแปลงมาจาก ج และ ك ดัดแปลงจาก ك เป็นต้น สันนิษฐานว่า ชาวเปอร์เซีย เป็นผู้ดัดแปลงเป็นภาษาแรก จากนั้นภาษาอื่น ก็ได้ยึดแนวทางเดียวกันนี้ ไปประยุกต์ใช้กับภาษาของตน สำหรับภาษามลายูได้ใช้วิธีการสองแบบ คือ

1. ยืมอักษรเปอร์เซีย ที่มีเสียงเหมือนกับภาษามลายู
2. ดัดแปลงอักษรใหม่ โดยการเพิ่มจุด (ดูตารางที่ 9)

เอสเอ็ม นาภิ อัสอัดตัส (S. M. Naquib al-Attas, 1969 : 27) ได้กล่าวว่า คนมลายูได้คิดค้นอักษรใหม่ขึ้นมาอีก 5 อักษร คือ ڤ ڨ ڭ ڬ ڭ ส่วนฮัมดาน अबดุลเราะห์มาน (Hamdan Abdul Rahman, 1999 : 4) มีความคิดเห็นว่า อักษร ڭ ڬ ڭ ڬ นั้นยืมมาจากเปอร์เซีย ส่วน ڭ คนมลายูเป็นผู้คิดค้นขึ้นมาใหม่ แต่จากการศึกษาพบว่าอักษร ج และ ك เป็นอักษรที่ยืมมาจากอักษรเปอร์เซีย เนื่องจากเป็นเสียงเดียวกับที่มีในภาษามลายูส่วนอักษร ڭ กับ ڬ เป็นอักษรที่คนมลายูดัดแปลงมาจากอักษรอาหรับ โดยการเพิ่มจุด กล่าวคือ ڭ ดัดแปลงมาจาก ڭ และ ڬ ดัดแปลงมาจาก ڬ ซึ่งวิธีการนี้ยังพบในภาษาอื่นๆ ที่ใช้อักษรอาหรับเป็นตัวเขียน อาทิ ภาษาอูรดูอาเซอร์ไบจาน ตุรกีเคิร์ด หรือแม้แต่ภาษาเซียวเอ้อจิง (Xiaoérjīng) และอุยกูร์ (Uighur) ในตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศจีน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของโอมาร์อ่าวัง (Omar Awang, 1978 : 3)

ตารางที่ 1

เปรียบเทียบอักษรยาวีกับอักษรอาหรับ และเปอร์เซีย

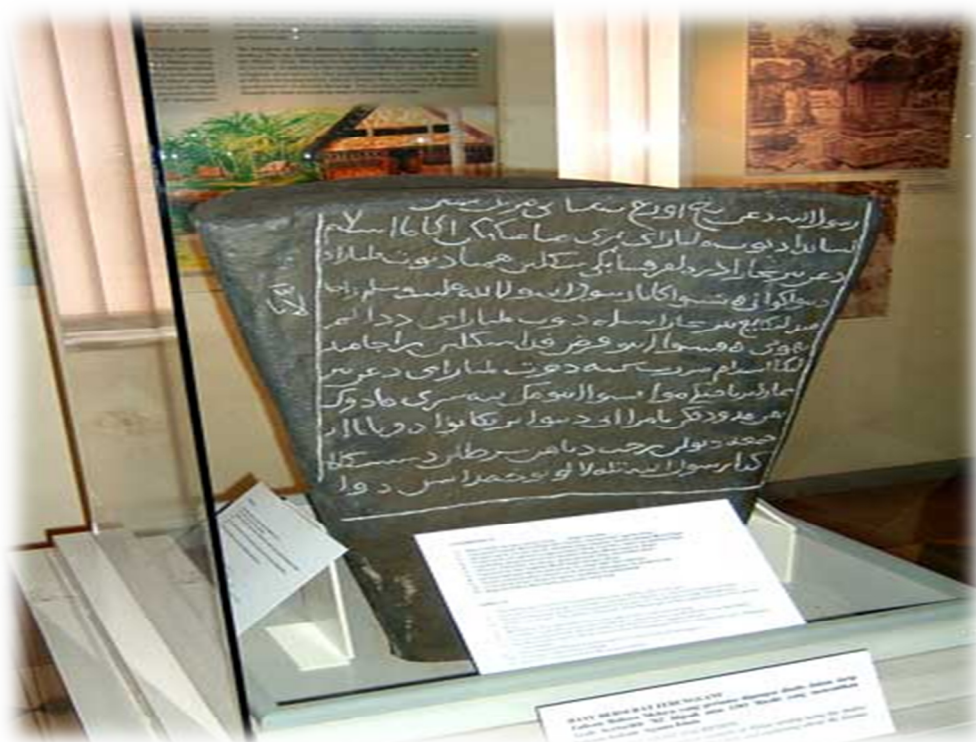
ลำดับ	อักษรยาวี	ชื่ออักษร	อักษรเปอร์เซีย	อักษรอาหรับ
1		Alif	ا	ا
2		Ba	ب	ب
	-	-		-
3		Ta	ت	ت
4		Tha	ث	ث
5		Jim	ج	ج
6		ha	ح	ح
7		Kha	خ	خ

8		Ca		-
9		Dal	د	د
10	د	Dhal	ذ	ذ
11	ذ	Ra	ر	ر
12	ز	Zai	ز	ز
	-	-		-
13	س	Sin	س	س
14	ش	Shin	ش	ش
15	ص	Sad	ص	ص
16	ض	Dad	ض	ض
17	ط	Ta	ط	ط
18	ظ	Za	ظ	ظ
19	ع	'ain	ع	ع
20	غ	Ghain	غ	غ
21	غ	Nga	-	-
22	ف	Pa	ف	ف
23	ق	Qaf	ق	ق
24	ك	Kaf	ك	ك
25	ك	ga		
26	ل	Lam	ل	ل
27	م	Min	م	م
28	ن	Nun	ن	ن
29	و	Wau	و	و
30	ه	Ha	ه	ه
31	لا	Lam-alif	-	-
32	ء	hamzah	-	ء

อักษรยาวี เป็นอักษรที่ถูกดัดแปลงมาจากอักษรภาษาอาหรับ ในช่วงแรกของการเผยแพร่ศาสนาอิสลามสู่สังคมมลายู แม้ว่าจะยังไม่สามารถหาข้อสรุปของการกำเนิดอิสลามได้นั้น แต่ก็เป็นไปได้ว่า อิสลามถูกเผยแพร่ครั้งแรกในปีฮิจเราะฮ์ที่ 440 ซึ่งตรงกับ คริสต์ศักราช 1104 อย่างไรก็ตาม ในส่วนของอักษรยาวีนั้น เชื่อว่าถูกนำมาใช้ในภาษามลายูหลังปีฮิจเราะฮ์ ที่ 700 หรือประมาณศตวรรษที่ 14 ทั้งนี้ อาศัยหลักฐานจากจารึกตรังกานู ที่ระบุว่าจารึก เมื่อคริสต์ศักราช 1303 โดยจากจารึกสังเกตเห็นว่า อักษรที่ใช้เขียน ยังไม่มีการเติมจุดแต่ประการใด ซึ่งเหมือนกับระบบการเขียนในภาษาอาหรับยุคแรก ๆ หลังจากศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา (อ้างใน มุหัมมัดมันซูรหมัดเร้าะ 2551 : 177) ระบบการเขียนอักษรยาวี ก็ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนกลายมาเป็นระบบการเขียน ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

ภาพที่ 45

จารึกตรังกานู เขียนเมื่อ พ.ศ. 1846 เป็นการเขียนด้วยอักษรยาวีที่เก่าที่สุด

ที่มา : <http://www.wikiwand.com/th/อักษรยาวี>

4.1.2 คำยืม

ในด้านคำศัพท์ คำหลายคำในภาษามลายูถูกแทนที่ด้วย ภาษาอาหรับ และ ภาษาเปอร์เซีย เนื่องจากภาษาอาหรับ เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ ทางด้านศาสนา และองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ที่สำคัญ ในภูมิภาคมลายูในยุคอิสลามนั้น คำศัพท์เฉพาะด้าน ในสาขาวิชาต่างๆ ได้ถูกบัญญัติ และเขียนในภาษามลายู เป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง ด้านคำศัพท์อย่างรวดเร็ว ด้วย

การยืมคำศัพท์ในสาขาวิชาต่างๆ มาจากภาษาอาหรับ อาทิ วิชาอัลกรุอัน วิชาอัลหะดีษ วิชาภาษาอาหรับ วิชาอัลอะกีดะฮฺ วิชาอัลฟิฮฺ วิชาฮัตตารีค และวิชาอัลอัคลาค⁴

ในช่วงเวลาตั้งแต่ศตวรรษที่ 13⁵ เป็นต้นมา คำศัพท์ภาษาอาหรับหลายคำ ถูกยืมใช้ในภาษามลายู โดยมีการปรับเปลี่ยนเสียง เพื่อให้เข้ากับเสียง ในภาษามลายู จากการศึกษา คำยืมภาษาอาหรับ ในภาษามลายูถิ่นสตูลพบว่า ภาษาอาหรับหลากหลายคำถูกยืมใช้ ได้แก่ การตั้งชื่อสถาบันโรงเรียนเอกชน มัสยิด สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล⁶ ซึ่งผู้ใช้มักไม่ทราบว่าคำเหล่านั้น ถูกยืมมาจากภาษาอาหรับ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ได้ศึกษาภาษาอาหรับ เนื่องจากคำศัพท์ได้ถูกปรับเสียง ให้เข้ากับระบบเสียง ในภาษาถิ่นสตูล และเป็นภาษาที่ผู้คนใช้ต่อๆ กันมาโดยกระบวนการยืมคำ เริ่มจากการสอนศาสนาตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาอาหรับ และวิชาการศาสนาเป็นอย่างดี เมื่อทำการสอนก็ใช้วิธีการกล่าวถึง ตัวบทที่เป็นภาษาอาหรับแล้ว อธิบายด้วยภาษามลายูถิ่น และภาษาไทย⁷ เมื่อกระบวนการนี้ เกิดขึ้นซ้ำๆ ทำให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์แล้ว นำมาใช้เวลาต่อมา จากนั้นผู้เรียนก็จะนำคำเหล่านั้น ไปใช้ในวงกว้างต่อไป ดังกลุ่มคำในตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 2

ตัวอย่างคำที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม และข้อบัญญัติต่าง ๆ

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อายุล	أجل	เวลาตายที่พระเจ้าลิขิตไว้
อาคีเราะฮฺ	آخرة	ภพหน้า
อีมาน	إيمان	ความศรัทธา
บรักัต	بركة	สิริมงคล
บิตอะฮฺ	بدعة	อุตริ
บาฎูล	باطل	การปฏิบัติศาสนากินเป็นโมฆะ
ตักลีด	تقليد	เลียนแบบ หรือตามแบบผู้อื่น
เตาเฮด	توحيد	เอกภาพ
เตาบัต	توبة	ขออภัยโทษต่อพระเจ้า

⁴ สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล. 2016. สืบค้นวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

⁵ มุหัมมัดมันซูร หมดเร้าะ. 2551: 78

⁶ มุฮัมหมัดอิรซาด ไบกาเด็ม, สัมภาษณ์วันที่ 22 มกราคม 2558

⁷ อรุณ อุมัจ, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558

ตักวา	تقوى	ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์
ฮายี	حج	ประกอบพิธีฮัจญ์
ซีเกรา	ذكر	กล่าวสรรเสริญ
เราะฮ์มะต	رحمة	สรรพสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
ซาฟาอ์ต	شفاعة	ความช่วยเหลือจากศาสดา
ซาฮาตะฮ์	شهادة	กล่าวปฏิญาณ
ซารีอะฮ์	شريعة	บัญญัติศาสนา
ซาร์ฎ	شرط	เงื่อนไข
เซาะ	صح	ถูกต้องตามหลักศาสนา
อามัล	عمل	การปฏิบัติศาสนกิจ
อาร์ช	عرش	บัลลังก์ของพระเจ้า
อากีตะฮ์	عقيدة	หลักการศรัทธา
ฆอบ	غيب	สิ่งเร้นลับ
ฟัรฎุ	فرض	ศาสนกิจภาคบังคับ
มัซฮับ	مذهب	นิกายในศาสนา
มักโรฮ์	مكروه	สิ่งในควรละเว้น
มูรตัด	مرتد	ออกนอกศาสนา
วะฮียู	وحي	วิวรณ์จากพระเจ้า
วุญุด	وجود	การมี
วาฮิบ	واجب	สิ่งที่ต้องทำในทางศาสนา
วุฎูอ์	وضوء	อาบน้ำละหมาด

ตารางที่ 3
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับอุทาน

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อัลลอฮ์ ฮูอักบับ !	الله أكبر !	อัลลอฮ์ผู้ทรงเกรียงไกล
อัสซตะอ์ฟิรุลลอฮ์ !	أستغفر الله !	ฉันขอภัยโทษต่ออัลลอฮ์

อินลิลละฮฺ ฮีวาอินนา อี้ลัยฮีรอयी ฮูน !	إنا لله وإنا إليه راجعون !	แท้จริงพวกเราเป็นกรรมสิทธิ์ ของอัลลอฮฺ และแท้จริงพวกเรา ต้องกลับคืนสู่พระองค์
อัลฮัมดุลิลละฮฺ !	الحمد لله !	การสรรเสริญเป็นสิทธิ ของอัลลอฮฺ
สุบฮานัลลอฮฺ !	سبحان الله !	มหาบริสุทธิ์พระเจ้าสากลโลก
ลา อี้ลาฮา อิลลัลลอฮฺ !	لا إله إلا الله !	ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก พระองค์
มาฮาอัลลอฮฺ !	ما شاء الله !	รู้สึกยินดีในสิ่งต่างๆ ซึ่งแปลว่า พระประสงค์ของอัลลอฮฺ
วานาอูสูบิลละ ฮีมินสาสิก !	ونعوذ بالله من ذلك !	ขอพระองค์ให้หลุดพ้นจากเรื่อง เลวร้าย

ตารางที่ 4

ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับชื่อเฉพาะ และชื่อสถานที่

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อิบรอเฮม	ابراهيم	ชื่ออิบรอฮิม
ดีอะเรฮฺ	ادريس	ชื่ออิติริส
อิสมาแอน	اسماعيل	ชื่ออิสมาอิล
บัยตุลเลาะฮฺ	بيت الله	วิหาร
ยีน	جنّ	ปีศาจ, ญิน
คอดีเยาะ	خديجة	ชื่อเคาะห์ดีเยาะ
ดาวูด	داود	ชื่อดาวูด
ซัยโตน	زيتون	ชื่อสำหรับผู้หญิง, มะกอก
ไซนัับ	زينب	ชื่อซัยนัับ
อับดุลรอฆมาน	عبد الرحمن	บ่าวของอัลลอฮฺผู้ทรงกรุณา
ฟาเลสตี้น	فلسطين	ปาเลสไตน์
กูโบร์	قبور	สุสาน
กีบาช	كباش	แกะ
มัยดาน	ميدان	สนาม

มักตับ	مكتب	สำนักงาน
มัสญิด	مسجد	มัสญิด

ตารางที่ 5
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับการศึกษา

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อียาชะฮย	إجازة	มอบใบประกาศนียบัตร
باب	باب	บท, เรื่อง, บรรพ
ตาแระ	تاريخ	ประวัติ, วิชาประวัติศาสตร์
ตัจวีด	تجويد	วิชาว่าด้วยการอ่านอัลกุรอาน
ตะรีฟ	تعريف	คำจำกัดความ
ตัพสิร	تفسير	การอธิบายอัลกุรอาน
ฮาเดอ	حديث	วิชาอัลหะดีษ
ฮาแป	حفظ	ท่องจำ
ฮีกายะฮ	حكاية	พงศาวดาร, ตำนาน
คอตัม	ختم	จบจากการเรียนอัลกุรอาน
ร็วายะฮ	رواية	เรื่องราวที่เล่าสู่กันมา, นิยาย
แซเอะ	شعر	ร้อยโคลง
ซอรอฟ	صرف	วิชาอักษรวิธี
อากีตะฮ	عقيدة	วิชาหลักการศรัทธา
เอลมุ	علم	ความรู้, วิชาความรู้
ฟารอิด	فرائض	วิชาว่าด้วยการแบ่งมรดก
แปเกะฮ	فقه	วิชาหลักกฎหมายอิสลาม
กรูอาน	قرآن	วิชาอัลกุรอาน
กิตาบ	كتاب	ตำราศาสนา
นาฮู	نحو	วิชาไวยากรณ์อาหรับ

ตารางที่ 6
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับ ชื่อวันเดือนปี เวลา และการคำนวณ

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อิสแนน	الإثنين	วันจันทร์
อาฮะ	الأحد	วันอาทิตย์
ราบู	الأربعاء	วันพุธ
ชือบาชอ	الثلاثاء	วันจันทร์
ยุมอะ	الجمعة	วันศุกร์
คอมิฮฺ	الخميس	วันพฤหัสบดี
สะตุ	السبت	วันเสาร์
มุฮารอม	محرم	เดือนแรกของปฏิทินอาหรับ
สอพะ	صفر	เดือนที่สองของปฏิทินอาหรับ
รอปีอุลเอาวัล	ربيع الأول	เดือนที่สามของปฏิทินอาหรับ
รอปีอุลอาคีร์	ربيع الآخر	เดือนที่สี่ของปฏิทินอาหรับ
ยามาดิลเอาวัล	جمادى الأول	เดือนที่ห้าของปฏิทินอาหรับ
ยามาดิลอาคีร์	جمادى الآخر	เดือนที่หกของปฏิทินอาหรับ
รือยั๊บ	رجب	เดือนที่เจ็ดของปฏิทินอาหรับ
ชะบาน	شعبان	เดือนที่แปดของปฏิทินอาหรับ
รอมาดอน	رمضان	เดือนที่เก้าของปฏิทินอาหรับ
เซาวาน	شوال	เดือนที่สิบของปฏิทินอาหรับ
ซุลแก๊ะตะฮฺ	ذو القعدة	เดือนที่สิบเอ็ดของปฏิทินอาหรับ
ซุลฮิจญะฮฺ	ذو الحجة	เดือนที่สิบสองของปฏิทินอาหรับ
อาเคร	أخير	สาย, สุดท้าย
อาแซ	أزل	แรกเริ่มเดิมที, บรรพกาล
อะวัล	أول	ต้น, เดิมที
บากี้	باقي	แบ่ง, จำนวนที่เหลือ
ยัตวาล	جدول	ตาราง, กำหนดการ

ซามัน	زمان	สมัย
อุมร	عمر	อายุ, ระยะเวลา
วักตู	وقت	เวลา, สมัย
อิจเราะฮฺ	هجرة	ศักราชอิสลาม

ตารางที่ 7

ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับสังคม เครือญาติ และฐานะ

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อาดับ	أدب	มารยาท
อัคลาก	أخلاق	จริยธรรม
อะฮฺลี	أهل	นัก, ผู้เชี่ยวชาญ, สมาชิก
ยี้ราน	جيران	เพื่อนบ้าน
คอลี	خالي	ลุง, อา
ซูรีญะ	ذرية	ทายาท
อาอิบ	عيب	อับอาย, นาละอาย
อาวาม	عوام	สามัญชน
ปาเกร	فقير	คนยากไร้
โกม	قوم	กลุ่ม, พวก
มะรุฟ	معروف	มีชื่อเสียง, ความดี
มารูเวาะฮฺ	مروءة	ศักดิ์ศรี, เกียรติ
มิสเกน	مسكين	คนยากจน
มัชโฮะ	مشهور	มีชื่อเสียง, โด่งดัง
นาปาเกาะฮฺ	نفقة	ค่าเลี้ยงดู
นีเกาะฮฺ	نكاح	แต่งงาน
วอแระฮฺ	وارث	ญาติพี่น้อง

ตารางที่ 8
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อาละ	آلة	เครื่องมือ, อุปกรณ์
คอยมะฮฺ	خيمة	เต็นท์
ดาวะ	دواة	หมึก
รีแฮ	رحال	ที่วางอัลกุรอาน
ซื่อแบะฮฺ	سبحة	ลูกประคำ
อาลามะ	علامة	เครื่องหมาย
กาลัม	قلم	ดินสอ
กือซี	كرسي	เก้าอี้
โละฮฺ	لوح	กระดานชนวน
บาตุ่มรัมมะ	مرمر	หินอ่อน
มาโฮะ	مهور	ตราประทับ
ฮาวาอฺ	هواء	อากาศ

ตารางที่ 9
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับการเมือง และการปกครอง

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อามาน	أمان	สันติสุข
ตัดเบ	تدبير	ปกครอง, บริหาร
ญีฮาด	جهاد	การต่อสู้ในหนทางศาสนา
กอลีเฟะฮฺ	خليفة	เจ้าผู้ครองนคร, กาลิบ
ดาอีเฆาะ	دائرة	อำเภอ
เตาละฮฺ	دولة	รัฐโรจน์, ราชวงศ์
ระยัต	رعية	ราษฎร
ซุลตอน	سلطان	สุลต่าน
อาเด	عادل	ยุติธรรม

มูเกม	مقيم	หมู่บ้าน
วอเก	وكيل	ผู้แทน
วีลาเยฮ	ولاية	จังหวัด, รัฐ, มลรัฐ

ตารางที่ 10
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับสำนวน คำพูด

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
บาลาเฆาะฮ	بلاغة	วาทศิลป์
รอบบี	ربي	พระเจ้าของข้า
ฟาแซะฮ	فصيح	พูดคล่อง
กาลีเฆาะฮ	كلمة	คำ, วลี, ประโยค
ลีละ, ลีลเฆาะฮ	الله	ด้วยพระเจ้า
ลูเอะฮ	لغة	ภาษาถิ่น
ลาฟา	لفظ	กล่าวคำ
มีซาล	مثال	สมมุติ, ตัวอย่าง
วาเลา	ولو	ถึงแม้ว่า, แมกระนั้น
ยะนี	يعني	คือว่า

ตารางที่ 11
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม และศาลยุติธรรม

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
ฮาเกม	حاكم	ผู้พิพากศาล
ฮุกม	حكم	คำพิพากษา
ตะอวา	دعوى	เรียกร้อง, อ้าง
ฟัตวา	فتوى	คำวินิจฉัยชี้ขาด
กอดี	قاضي	ผู้พิพากษา
มะฮกามะฮ	محكمة	ศาล
วาซียะ	وصية	พินัยกรรม, คำสั่งเสีย

ตารางที่ 12
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับร่างกาย และลักษณะนิสัย

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อามานะฮ	أمانة	ความน่าเชื่อถือ
บาดาน	بدن	ร่างกาย, หน่วยงาน
ญาชะ	جسد	ร่างกาย
ฮัลกุม	حلقوم	ลูกกระเดือก
ฮาญะ	حياة	ชีวิต
โระฮ	روح	วิญญาณ
ซีพะ	صفة	ลักษณะ
ดอแอะฮ	ضعيف	อ่อนแอ
กูวะ	قوة	แข็งแรง
มาญีฮูน	مجنون	บ้า, เจ้าอารมณ์
นาพะฮ	نفس	ลมหายใจ
วาญะ	وجه	หน้า
แฮบะ	هيبة	มีภูมิสง่า

ตารางที่ 13
ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับสุขภาพ และการแพทย์

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
วอเซ	بواسير	โรคริดสีดวงทวาร
กอซียะ	خاصية	สรรพคุณ
แซฮะ	صحة	สุขภาพสมบูรณ์
ตอฮูน	طاعون	อหิวาตกโรค
มะฮูน	معجون	ยาแผนโบราณ
มูฮอระ	مضرة	ลูกลาม

ตารางที่ 14

ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
บายู โต้ะ	ثوب	เสื้อคลุมยาว
ยูเบาะฮ	جبة	เสื้อคลุม, เสื้อครุย
ฮีญาบ	حجاب	ผ้าคลุมผมของสตรีมุสลิม
ดูวาเราะฮ	دوارة	ผ้าคลุมสตรีมุสลิม
ซีอริอบาน	سريال	ผ้าขาวที่ใช้โพกหัวของชายมุสลิม
ซีอิลัวะฮ	سروال	กางเกง
แอกอ	عقال	เสวียนคาดศีรษะ
กือปีเยาะฮ	كوفية ، قفية	หมวกขาวของชายชาวมุสลิม

ตารางที่ 15

ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การค้า

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
รีบอ	ربا	ดอกเบี้ย
อาเซล	حاصل	ภาษี
ซีอแรกะ	شركة	บริษัท, ห้างหุ้นส่วน

ตารางที่ 16

ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับอาหาร และผลไม้

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
บูเวาะฮ นานะฮ	أناناس	ลูกสับปะรด
บูเวาะฮ ตอเฟาะฮ	تفاح	ลูกแอปเปิล
บูเวาะฮ ตามะ	تمر	อินทผลัม
บูเวาะฮ ไชตุน	زيتون	ลูกมะกอก
อาซุร้อ	عاشوراء	ชื่อขนมหวานมักทำในช่วงเดือนแรกของปีอิสลาม

บุเวาะห์ กุลดี	الخلد شجرة	ผลไม้ที่นบืออตำกลินเข้าไป
----------------	------------	---------------------------

ตารางที่ 17

ตัวอย่างคำที่เกี่ยวกับประเพณีและการละเล่น

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
ดีเก	ذكر	การขับร้องหมู, ลีเก
อาดะ	عادة	ประเพณี, ธรรมเนียม
อีดีลอัดฮา	عيد الأضحى	วันตรุษหลังจากประกอบพิธีฮัจญ์
อีดีลฟิตรี	عيد الفطر	วันตรุษหลังจากการถือศีลอด
เมาะโละ	مولود	เมาลิด
นาเซะ	نشيد	การขับร้องประสานเสียง

ตารางที่ 18

ตัวอย่างคำอื่นๆ

ภาษามลายูถิ่น	ภาษาอาหรับ	ความหมาย
อาซซ	أساس	ฐาน
ยือแนฮ	جنس	ชนิด
ฮา	حال	เรื่อง, เรื่องราว
คอบะ	خبر	ข่าวคราว
คูชูช	خصوص	เฉพาะ
ซีอปะ	سبب	เพราะ, สาเหตุ
ซอแะฮ	صحيح	แน่ชัด
มะนอ, มะนา	معنى	ความหมาย
มาซาอาเลาะฮ	مسألة	ปัญหา, ประเด็น
มุชตาเฮ	مستحيل	เป็นไปได้
มังกือซุ	مقصود	จุดประสงค์
มุเกิน	ممکن	เป็นไปได้

วัฒนธรรมทางด้านภาษาอาหรับที่ปรากฏอยู่ในสังคมมลายูสตูล ทำให้สังคมสตูลเปลี่ยนไปพอสมควร โดยคำภาษาอาหรับจะถูกยืมมาใช้ในการตั้งชื่อมัสยิด สถานศึกษาโรงเรียนเอกชน และสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล⁸

4.2 วัฒนธรรมทางการแต่งกาย

การแต่งกายของชาวอำเภอเมืองสตูล ก่อนได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอาหรับนั้น ก็เหมือนกับชุมชนอื่นในจังหวัดสตูล สำหรับผู้ชายมลายูสตูลทั่วไป นิยมแต่งกายนุ่งโจง หรือที่เรียกว่า “ปาแลกัต” “ปาเล็กัต” (Palekat) เสื้อที่สวมอาจใช้เสื้อเชิ้ตแขนยาว หรือเสื้อแขนกระบอกตัดด้วยผ้าแพรหน้าอกผ่าลงมาประมาณกลางอก เรียกว่าเสื้อ “ตะโละบลางา” โปกผ้าลักษณะกลมสีขาว หรือหมวกของเกาะ (Songkok) สีดำ

ผู้ชายมลายูสตูลที่มีเชื้อสายเจ้า หรือฐานะดีจะสวมกางเกงขาบานที่ตัดด้วยผ้าแพรหรือผ้าเนื้อนุ่มอย่างดี เวลานุ่งใช้พับทบพันไว้บางครั้งผู้แต่งอาจเห็นบริขั้วไว้ด้วย เสื้อใช้แบบเสื้อตะโละบลางา สวมหมวกของเกาะที่สีเข้ากับชุดในงานมงคลจะใช้ผ้าพันโปกศีรษะแทนหมวก การพันผ้าโปกศีรษะจะแตกต่างกัน ตามชั้นตระกูล เรียกผ้านี้ว่า “ตะงูโละ” ซึ่งการแต่งกายในลักษณะนี้ ปัจจุบันยังเห็นได้ ในสังคมอินโดนีเซีย และมาเลเซีย⁹ นอกจากนี้ ยังมีภาพวาดขบวนเสด็จประพาสของราชินีฮิยาเป็นรูปชายแต่งกายโดยใช้ผ้าโปกศีรษะ ซึ่งในสมัยนั้นอาจจะยังไม่นิยมสวมหมวกกปิเยาะห์ ในขณะที่เดียวกันจากภาพถ่ายเจ้าเมืองของ 7 หัวเมือง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อ้างในมุหัมมัดมันซูร หมัดเราะะ, 2551: 191) สะท้อนให้เห็นการใช้หมวกรูปทรงต่างๆ แล้วก็เริ่มมีการสวมหมวกของเกาะ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นชนชั้นปกครอง และข้าราชการ นิยมใช้ผ้าโปกศีรษะเมื่อแต่งกายด้วยชุดท้องถิ่น และชุดเครื่องแบบข้าราชการ จนกระทั่ง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มมีการแต่งกายด้วยชุดสากลนิยม และชุดข้าราชการ มักใช้หมวกของเกาะ ซึ่งทำด้วย ผ้ากำมะหยี่สีดำ ส่วนประชาชนสวมเสื้อตะโละบลางา นุ่งโจง และโปกศีรษะ หรือสวมหมวกของเกาะ โดยนิยมสวมใส่ในเวลาประกอบพิธีทางศาสนา เช่น ละหมาด และงานเทศกาล เช่น วันอิดิลฟิตรี วันอิดิลอฎฮา เป็นต้น ต่อมากระแสความนิยมลดลง เนื่องจากหมวกกปิเยาะห์ เริ่มแพร่หลายมากขึ้น เดิมที่หมวกกปิเยาะห์นิยมสวมใส่ในกลุ่มโต๊ะครู กลุ่มอุstad และกลุ่มนักตะอวะฮ์¹⁰ หลังจากนั้นค่อยๆ ขยายสู่บุคคลทั่วไป

⁸ ดูภาพผนวกที่ 3,4

⁹ สัมภาษณ์อำมีน มินยามีน 5 มีนาคม 2558

¹⁰ ครูสอนศาสนาตามปอเนาะ และนักศึกษาตามมัสยิดสตูล

4.2.1 หมวกกปิเยาะห์

หมวก Tagiya/ Taqiyah เป็นคำยืมจากภาษาอาหรับ คนไทยใช้ทับศัพท์ว่า หมวกกะปิเยาะห์¹¹ กปิเยาะห์เป็นคำที่กลายเสียงมาจากคำว่า กุฟิยะฮฺ ในภาษาอาหรับ ซึ่งหมายถึง เมืองกุฟะฮฺ ในประเทศอิรัก ซึ่งถือเป็นแหล่งผลิตหมวกที่ดีที่สุดในสมัยราชวงศ์อับบาซียะฮฺ โดยชาวเมืองดังกล่าวได้ใช้คำว่า กุฟิยะฮฺ ในความหมายของสิ่งที่ครอบบนศีรษะ หรือหมวกนั่นเอง และจากหลักฐานซึ่งเป็นรูปแกะสลัก ในสมัยอัสสิเรียน (อ้างอิง : มุหัมมัดมันซูร หมดเร้าะ. 2551: 190) จะเห็นได้ว่า ชาวอาหรับนั้น มีการสวมกปิเยาะห์ และใช้เสวียนคาดศีรษะ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในปัจจุบัน

ชื่อที่ใช้สำหรับเรียกหมวกของชาวอาหรับจะมีอยู่หลายคำด้วยกัน โดยจะขึ้นอยู่กับพื้นที่ อาทิ ประเทศอิรักเรียกว่า กุฟิยะฮฺ ในสหรัฐอเมริกาเอมิเรตส์ เรียกว่า เกาะหฟิยะฮฺ ในโอมานเรียกว่ากุ่มมะฮฺ และในซาอุดีอาระเบียเรียกว่า กัฟิยะฮฺ รูปทรงของกปิเยาะห์มีหลากหลายมีการออกแบบลวดลายต่าง ปัก และฉลุ เพื่อเป็นทางระบายอากาศให้สวมใส่สบาย หมวกกปิเยาะห์ของชาวอาหรับประเทศกลุ่มอ่าวเปอร์เซีย นิยมใช้ลายโครเซตสีขาว สวมแบบแนบศีรษะ¹² สำหรับกปิเยาะห์ ในสำเนียงของมุสลิมมลายูสตูล เป็นคำที่มาจากกัฟิยะฮฺ ในสำเนียงของชาวซาอุดีอาระเบีย

เหตุผลในการใช้หมวกของชาวอาหรับมี 2 ประการด้วยกัน

ประการแรก ชาวอาหรับใช้กปิเยาะห์ครอบศีรษะเพื่อป้องกันความร้อน โดยเฉพาะในฤดูร้อน ความเย็นในฤดูหนาว และป้องกันฝุ่นผง โดยใช้ร่วมกับผ้าโพกศีรษะ ซึ่งเป็นเหตุผลทางสภาพอากาศ

ประการที่สอง เป็นเหตุผลทางด้านศาสนา เนื่องจากมุสลิมส่วนใหญ่นิยมสวมใส่ กปิเยาะห์ ในขณะที่ละหมาด โดยเฉพาะในกลุ่มของมุสลิมอินเดีย ปากีสถานที่ถือว่าขณะละหมาดนั้นจะต้องสวมหมวกเสมอ

หมวกกปิเยาะห์ ที่ใช้มีหลายรูปแบบด้วยกัน 1.กปิเยาะห์ที่ทำมาจาก ผ้าธรรมดาสีขาว และไม่มีการตกแต่งใดๆ 2.กปิเยาะห์ผ้าแบบหนา และมีการปักลวดลาย 3.กปิเยาะห์แบบโอมาน ซึ่งมีใช้กันมาก ในกลุ่มของชาวโอมาน ชันซีบา และแอฟริกาตะวันออก โดยกปิเยาะห์แบบผ้า จะมีส่วนประกอบ 2.ส่วนคือ ส่วนฐาน และส่วนบน หรือส่วนหัว 4.กปิเยาะห์แบบถัก ซึ่งจะมีสี และลวดลายขึ้นอยู่กับด้าย ที่ใช้ถัก และความต้องการของผู้ใช้ 5.กปิเยาะห์แบบแพชั่น เป็นหมวกที่เน้นสีสันทัน และลวดลายที่สวยงาม (อ้างอิง: มุหัมมัดมันซูร หมดเร้าะ 2551 : 191)

การสวมหมวกกปิเยาะห์ของชาวมลายูสตูล จะปรากฏเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

¹¹ ชาคริต เกตุเรือนโรจน์, 2553 : 69

¹² _____, 2553 : 69

กลุ่มที่ 1 ผู้รู้ เช่น โต้ะครู อุस्ताส และนักตะอวะฮฺ (นักเผยแพร่ศาสนา)¹³ และผู้นำศาสนา เช่น อิหม่าม คอเตบ และบิลาล¹⁴ ซึ่งในมุมมองของผู้รู้เกี่ยวกับ การสวมหมวกเป็น สัญลักษณ์ที่ชี้ให้เห็นถึง ความแตกต่างทางด้านศาสนา

กลุ่มที่ 2 บุคคลทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จะสวมประกอบศาสนกิจ เช่น ละหมาด ซึ่งให้เหตุผลว่า ประการที่หนึ่ง การละหมาดจะไม่สมบูรณ์ หากเส้นผมมาปิดหน้าผาก ในขณะเวลาสุยุด (ก้มกราบ) ดังนั้น กปิเยาะห์จึงถูกใช้สำหรับรวบผมเอาไว้ไม่ให้มาปิดหน้าผาก ประการที่สอง ความเชื่อที่ว่า สวมแล้วได้ผลบุญ เนื่องจากเป็นการแต่งกายตามสุนนะฮฺ (แบบฉบับ) ของท่านนบี มุฮัมมัด ﷺ¹⁵ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจอร์จันบัวแก้ว และคณะ, (2549 : 33) และความเข้าใจของชาวบ้านทั่วไปที่มักมองว่าการสวมหมวกเป็นเงื่อนไขที่ต้องกระทำเวลาละหมาด ซึ่งก็สอดคล้องกับคำกล่าวของเจ๊ะอับดุลลาห์หลังปูเต๊ะ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเฉลิมเกียรติขุนทองเพชร, (2547 : 33) ได้เขียนไว้ว่า

“...เรื่องสมายังก็ต้องใช้หมวกกูปิเยาะห์หมวกแก๊ปใช้

ไม่ได้เพราะอะไรละ? ก็ทราบไม่ถึง นี่เป็นเครื่อง

ประกอบศาสนาผู้กลับจากเมกกะใหม่ๆ...”

คำพูดดังกล่าว แสดงถึงความเข้าใจของบุคคลทั่วไป เริ่มแรกที่มีการ ใช้หมวก กปิเยาะห์ ซึ่งความเข้าใจดังกล่าว สืบทอดต่อมาจวบจนปัจจุบันว่า กปิเยาะห์เป็นเครื่องแต่งกาย ที่จำเป็นต้องสวมละหมาด หากไม่สวมอาจโดนตำหนิ (รอเซต บูเตียะ, สัมภาษณ์ 2 เมษายน 2558)

จากการศึกษา ลักษณะการแต่งกายของท่านศาสนทูต โดยรวมพบว่า ท่านมักจะสวมเสื้อคลุม และเสื้อม้าธรรมดา ซึ่งจากแนวทางดังกล่าวแสดงถึง การแต่งกายที่เกิดจากเหตุผลทางด้านภูมิอากาศเป็นหลัก เพื่อป้องกันความร้อน หรือความเย็น ต่ออากาศภายนอกมากเกินไป สำหรับอิมามะฮฺ (ผ้าโพกศีรษะ) มีขนาดพอดี สำหรับป้องกันอันตรายจากความร้อน หรือความหนาวเย็น ภายนอก และท่านจะนำปลายหนึ่งมาพันใต้คางของท่านเป็นการปิดกั้น ไม่ให้ความร้อน หรือความเย็นมากกระทบกับบริเวณต้นคอ ทำให้ผ้าโพกศีรษะแน่นหนามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาขี่อูฐ ซี่ม้า หรือลา บางครั้งท่านเคยนุ่งผ้าโสร่งที่ไม่ได้เย็บเป็นถุง เป็นลักษณะการแต่งกายของชาวอาหรับโดยทั่วไป (อ่างไน : มุหัมมัดมันซูร หมัดเราะ, 2551: 191-192) จะเห็นได้ว่า การสวมหมวกกปิเยาะห์เป็นเพียง วัฒนธรรมการแต่งกายอย่างหนึ่งของชาวอาหรับ ซึ่งผู้วิจัยเองเห็นว่า การสวมหมวกกปิเยาะห์ เป็นประเพณีการแต่งกาย ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติ หรือคำสอนของศาสนาอิสลามแต่อย่างใด

¹³ สัมภาษณ์ สุกรี นาคกระวัด. 28 กรกฎาคม 2558 โดยดูภาพผนวกที่ 5

¹⁴ สัมภาษณ์ อรุณ อุม่าจิ. 9 สิงหาคม 2558 โดยดูภาพผนวกที่ 6

4.2.2 ผ้าโพกศีรษะ

มีลักษณะเป็นผ้าสี่เหลี่ยมด้านเท่า มีขนาด 1.3 เมตร ใช้สำหรับคลุม หรือพันศีรษะ โดยมีรูปแบบการคลุมที่หลากหลายซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นที่ และลักษณะงานของผู้ใช้ อาทิ กลุ่มชาวประมง และช่างฝีมือ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้นิยมคลุม โดยใช้ชายผ้าส่วนที่เหลือนำมาพันรอบศีรษะ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการทำงานที่ต้องการความคล่องตัว โดยเรียกลักษณะการพันในแบบนี้ว่า ตูร์บันด์ (Turban) หรือ สร์บัน ในภาษาไทย และภาษามลายูถิ่น สำหรับพนักงานบริษัท และบุคคลทั่วไป นิยมคลุมโดยการพับมุมผ้าเข้าหากันเป็นรูปสามเหลี่ยมแล้วคลุมศีรษะ จากนั้นคาดด้วยเสวียนเชือกสีดำ ('Iqāl) ทั้งนี้ชื่อเรียกแตกต่างกัน คือ ผ้าสีขาว เรียกว่า “ฆุตเราะฮ์” (Ghutrah) ส่วนผ้าลายขาวสลับแดง เรียกว่า “ซุม่าฆ” (Shumāgh) หรือ “ฮัทฏาะฮ์” (Hattah) นอกจากลายขาวสลับแดง แล้วยังมีลายขาวสลับดำ ซึ่งนิยมใช้กันในหมู่ชาวปาเลสไตน์ จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของขบวนการปลดปล่อยปาเลสไตน์ (Palestine Liberation Organization) และสัญลักษณ์ทางการเมืองของชาวปาเลสไตน์ นอกจากนี้ยังพบการใช้ผ้าลายดังกล่าวในกลุ่มของชาวอิรักอีกด้วย โดยสรุปการใช้ผ้าคลุม และพันศีรษะนั้นเป็นที่นิยม ในกลุ่มประเทศอาหรับแถบอ่าวเปอร์เซีย และคาบสมุทระอาหรับ (อ้างอิง: มุหัมมัด มัณซูร หมดเร้าะ. 2551: 192-193)

การโพกศีรษะนิยมกันมากในประเทศโอมาน เยเมน และบางพื้นที่ของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยจะเรียกการโพกศีรษะว่า “อิมามะฮ์” หรือ “อิมามะฮ์ ฆะมะดานียะฮ์”

สำหรับชาวมลายูสตูล ผ้าพันศีรษะจะเรียกว่า “ซ็ือรือบัน” มาจากคำว่า ซิรบันซึ่งชาวอาหรับใช้เรียกการโพกศีรษะแบบเปอร์เซีย สำหรับรูปแบบการพันที่คล้ายคลึงแบบชาวเยเมน สังเกตได้ว่า ชื่อที่ชาวมลายูใช้เรียกแตกต่างไปจากชาวอาหรับ ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียกการโพกศีรษะว่า “อิมามะฮ์” หรือ “อิมามะฮ์ ฆะมะดานียะฮ์” (อ้างอิง: มุหัมมัด มัณซูร หมดเร้าะ. 2551: 193) ซึ่งสามารถพบทั่วไป ในกลุ่มผู้ที่ทำหยา (ผ่านการประกอบพิธีหัจญ์) กลุ่มผู้นำศาสนา¹⁶ กลุ่มดะอวะฮ์ (นักเผยแพร่อิสลาม) และกลุ่มฮาฟิซ (นักท่องจำ)¹⁷

4.2.3 เสื้อโด้บ

Kandura/ Dishdasha/ Thobe ชุดประจำชาติอาหรับแตกต่างกัน ในกลุ่มประเทศอาหรับส่วนเหนือ “ดิชดาซา” (Dishdasha) ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยจะเรียกว่า “กันดูร่า” (Kandura) ส่วนในซาอุดีอาระเบียเรียกว่า “โด้บ” (Thobe) เป็นชุดแต่งกายสำหรับชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะ ในกลุ่มอ่าวอาระเบีย ลักษณะชุดยาว คลุมข้อเท้าผ้าด้านหน้า ความกว้างพอสำหรับสวมหัวได้ เสื้อแขนยาว นิยมใช้ผ้าสีขาวตัดเย็บ แต่การออกแบบปก และปลายแขนแตกต่าง

¹⁶ สัมภาษณ์ราชินี ฮัยยูไล๊ะ 17 เมษายน 2558, สมาน เกป็น 15 มิถุนายน 2558

¹⁷ คูภาพผนวกที่ 7, 8

กันเช่น คอกลมผ่าหน้ามีภู่ห้อย คอตั้ง ปกเข้ต ปลายแขนแบบปล่อย ปลายแขนติดกระดุมแบบเสื้อเข้ต ส่วนใหญ่นิยมสั่งตัด และใช้สีเข้ม เช่น น้ำตาล น้ำเงิน และเทา ผ้าเนื้อหนา หรือเนื้อผสมขนสัตว์ ในบางประเทศชายอาหรับจะสวมชุดนี้ทับกางเกงขายาวข้างในที่เรียกว่า Sirwal/ sarwal บางประเทศ เช่น สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ จะสวมทับผ้าโสร่งลายหมากรุก หรือโสร่งสีขา¹⁸

ชาวมุสลิมหลายชุด เรียกลูกชิ้นนี้ว่า “โต๊บ” หรือ “ยูบอฮ์” ซึ่งเรียกตามสำเนียงของชาวอียิปต์เป็นเสื้อที่ผ่านประกอบพิธีฮัจญ์ นักศึกษาที่จบจากประเทศอาหรับ ผู้ที่ทำงานประเทศอาหรับ เจ้าของโรงเรียน โต๊ะครู และอุสตาส (ครูสอนศาสนาทั่วไป) ซึ่งนิยมสวมใส่ให้เข้าชุดกับหมวกกปิเยาะห์ และเชרבาน ในกลุ่มบุคคลทั่วไป นิยมสวมใส่เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา เช่น คุฏบะฮ์ อาจสวมใส่บ้างในละหมาดวันศุกร์ และเทศกาลเนื่องในวันอีดิลฟิตรี อีดิลอัฎฮา ซึ่งสมัยก่อนในมุมมองของบุคคลทั่วไปมองว่าผู้สวมโต๊บ กปิเยาะห์ และเชרבานนั้นเป็นการแต่งกายของผู้ที่อาเล็ม (ผู้รู้, เครื่องครัดศาสนา) และเป็นของคนดีเพราะชาวบ้านเชื่อว่า การแต่งกายดังกล่าว เป็นสิ่งศาสนาได้บัญญัติไว้ในอิสลาม เป็นสิ่งป้องกันจากการกระทำความชั่ว ต่อมาเมื่อกลุ่มตะวะฮิดบัสติก (นักเผยแพร่ศาสนา) เริ่มแพร่มากขึ้นซึ่งปรากฏได้ชัดในปัจจุบัน จากความเชื่อที่ว่า คนอาเล็ม (เครื่องครัดศาสนา) และผู้รู้เท่านั้นที่จะสวมใส่ได้กลับเปลี่ยนทัศนคติไปจนมีบางคนเอ่ยเลยว่า คนที่มีความรู้หน่อยก็สามารถสวมใส่ได้ เพราะการแต่งกายไม่ได้สามารถที่จะบ่งชี้ เพียงแค่คนที่เป็นผู้รู้หรืออาเล็ม (เครื่องครัด) แต่ทั้งหมดนั้นขึ้นอยู่กับความอีมาน (ความศรัทธา) ต่างหาก แต่ในกลุ่มผู้รู้มองว่าเป็นการแต่งตามสุนนะฮ์ (แบบฉบับ) ท่านนบีมุฮัมมัด การศรัทธาในรูปแบบอิสลาม เสริมบุคลิกภาพสัญลักษณ์ของอิสลาม หักห้ามสิ่งการกระทำที่เป็นมะศิยะฮ์ (ความชั่ว) ได้รับเกียรติจากสังคม

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมอาหรับทางการแต่งกาย เช่น เสื้อโต๊บ กปิเยาะห์ และเชרבาน สมัยก่อนนั้นจะสวมใส่เฉพาะแวดวงผู้รู้เท่านั้น แต่ปัจจุบันเมื่อผู้รู้มีมากขึ้น และผู้คนก็สนใจศึกษาศาสนามากขึ้น ทำให้เข้าใจว่า เป็นการแต่งกายแบบอิสลาม เป็นสุนนะฮ์ของท่านเราะฮูล สะดวกแก่การสวม ทำความสะอาด รวมถึงคนทั่วไปก็นิยมสวมใส่กัน โดยเฉพาะเทศกาล เช่น วันอีดิลฟิตรี วันอีดิลอัฎฮา และงานมัสยิด เป็นต้น จากการที่ผู้คนสวมใส่มากขึ้น ทำให้มีการวางจำหน่ายชุดแต่งกาย ในร้านค้าชุดมุสลิม ดังนั้นการแต่งกายแบบอาหรับถือว่า มีอิทธิพลต่อชาวมุสลิมหลายชุด

4.2.4 เสื้อคลุม

บิชต์ (Bisht) เป็นคำที่ ชาวอาหรับใช้กันอย่างแพร่หลาย เพื่อเรียกเสื้อคลุม คำว่า (Bisht) มาจาก (Busht) ในภาษาเปอร์เซียหมายถึง ข้างหลัง ด้านหลัง หรือสิ่งที่นำมาคลุมหลัง โดยปริยายซึ่งหมายถึง เสื้อคลุม นอกจากนี้ยังมีบางทัศนะเห็นว่า คำว่า (Bisht) มาจากชื่อของเผ่าบุซต์ ในอัฟกานิสถาน เนื่องจากมีลักษณะเด่นตรงที่ชนเผ่านี้ชอบสวมเสื้อคลุม นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกอื่นอีก

¹⁸ ชาคริต เกตุเรือนโรจน์. 2553. 2553: 70

คือ มิซละหุ (Mishlah) ซึ่งนิยมเรียกกัน ในกลุ่มประเทศซาอุดีอาระเบีย (อ้างใน มุหัมมัดมันซูร หมัดเร้าะ, 2551 : 194) ส่วนภาษากลางเรียกว่า “อะบาอะฮฺ” (‘Abā’ah)

บิชต์ หรือมิซละหุ เป็นเสื้อคลุมยาวผ่าหน้าตลอด ตัดเย็บโดยไม่มีแขน จะใช้วิธีเปิดด้านข้างเอาไว้ สำหรับสอดมือออกเวลาสวมใส่ โดยจะสวมเข้าชุดกับชุดเราะฮฺ หรือ ชูมาฆ และเสวียนคาดศีรษะ หรืออาจไม่ใช้เสวียนก็ได้ สำหรับการสวมใส่ชาวอาหรับเบดูอิน จะสวมเสื้อคลุมนี้อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะช่วงเดินทางในทะเลทรายนั้น เสื้อคลุมสามารถเป็นเครื่องป้องกันความร้อนจากแสงแดดได้เป็นอย่างดี และในยามพักผ่อน ก็สามารถใช้ปูเป็นเสื่อสำหรับรองนั่ง และตอนกลางคืน ก็ยังสามารถใช้เป็นผ้าห่ม ยิ่งไปกว่านั้น บางคนยังใช้เสื้อคลุมกางเป็นเต็นท์ ที่พักส่วนตัวระหว่างเดินทางในตอนกลางวัน รวมถึงเป็นเครื่องป้องกันอันตรายที่เกิดจากพายุทราย ให้ชาวอาหรับเบดูอินด้วย

ส่วนชาวอาหรับในเมือง ในอดีตเสื้อชนิดนี้ผู้คนทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเด็ก หรือผู้ใหญ่นิยมสวมกันอย่างแพร่หลาย แต่ในปัจจุบันเสื้อคลุมชนิดนี้ กลายเป็นเสื้อคลุมที่ใช้เฉพาะสำหรับผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม อาทิ กษัตริย์ รัฐมนตรี คณะทูต และนักการศาสนา เป็นต้น¹⁹ ซึ่งเสื้อคลุมเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะทางสังคม แต่สำหรับประชาชนทั่วไป สวมเสื้อคลุมเฉพาะ ในช่วงเทศกาลสำคัญเท่านั้น อาทิ วันอีด พิธีแต่งงาน เป็นต้น ทั้งนี้เป็นที่นิยมเฉพาะประเทศบนคาบสมุทรอาหรับ เช่น ซาอุดีอาระเบีย โอมาน คูเวต กาตาร์ บาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เท่านั้น ส่วนประเทศอาหรับอื่น ๆ พบได้ในกลุ่มนักการศาสนา²⁰

ชาวมลายูสตูลเรียกว่า “ญูเบาอะฮฺ” ซึ่งเป็นการเรียกตามแบบชาวอียิปต์ ในจังหวัดสตูลจะพบว่า การสวมใส่เสื้อคลุมเพียงแค่บางสถานที่ เฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่จบจากประเทศที่ใช้ในพิธีแต่งงาน แต่ปัจจุบันไม่มีให้เห็นนัก พิธีการมอบประกาศนียบัตรบางสถาบัน²¹ และมีเพียงบางมัสยิดที่นำมาใช้สำหรับคอตีบสวมเวลาขึ้นกล่าวคุฏบะฮฺในวันศุกร์²² ซึ่งสาเหตุที่ไม่ได้รับความนิยมอาจ เนื่องจากเสื้อดังกล่าวมีราคาสูงซึ่งจะขึ้นอยู่กับเนื้อผ้า ลายปัก และสี โดยทั่วไปราคาอยู่ระหว่าง 600-1000 บาท ซึ่งแตกต่างจากเครื่องแต่งกายชนิดอื่น ที่มีราคาถูกกว่ามาก รวมถึงบางชนิดยังสามารถผลิตได้เองในท้องถิ่น อาทิ เสื้อโด้บ เป็นต้น

4.3 วัฒนธรรมทางด้านอาหาร

อาหารพื้นบ้าน หรืออาหารท้องถิ่นของชาวสตูลของชาวอำเภอเมืองสตูลก็เหมือนกับชุมชนอื่น ในจังหวัดสตูล มีรสชาติที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิม กับชาวไทยพุทธ จึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมด้านอาหารการกินที่หลากหลาย มีให้เลือกลิ้มชิม

¹⁹ คูภาคผนวกที่ 9

²⁰ มุหัมมัดมันซูร หมัดเร้าะ. 2551: 194

²¹ คูภาคผนวกที่ 10

²² สัมภาษณ์ ราซี ฮับยูเส๊ะ

รสมากมาย ทั้งคาว²³ ได้แก่ แกงปจรี แกงต่อแมะ และอาจืด เป็นต้น ส่วนของหวาน ได้แก่ ขนมโรตี กายาย ขนมแป้งกั๋ง และขนมบุดะ เป็นต้น²⁴ เมื่อวัฒนธรรมทางด้านอาหารอาหรับ เริ่มแพร่หลายสู่ สังคมมุสลิมมลายู โดยผ่านกระบวนการที่ผู้คนไปประกอบพิธีหัจญ์ และจากการที่ผู้คนบางส่วนไปศึกษา ประเทศอาหรับ จากนั้นนำวัฒนธรรมดังกล่าวอย่างที่ปรากฏในปัจจุบันได้แก่

4.3.1 ข้าวมันชาอูดีอาระเบีย

ข้าวมันชาอูดีอาระเบีย ชาวอาหรับจะเรียกว่า Kabsa (คัซซา) เป็นข้าวหุงกับ เนื้อแพะ เนื้อแกะ²⁵ ลักษณะของข้าวจะแห้ง และหอมเครื่องเทศมากๆ ซึ่งจะใช้ Gara Masala แบบ อินเดียในการหุง ซึ่งข้าวชนิดนี้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมชาวอินเดีย (อ้างถึง : Jacquette Kitchen 2554) ข้าวชนิดนี้ ถือเป็นอาหารประจำชาติของประเทศนี้ เพราะนิยมทานกันมากใน ชาอูดีอาระเบีย²⁶ และเป็นที่ยอมรับกันในคาบสมุทรอาหรับ เช่น เยเมน จอร์แดน คูเวต เป็นต้น ชาว สตุลจะเรียกข้าวชนิดนี้ว่า “ข้าวมันอาหรับ” ข้าวชนิดนี้ถือว่าเป็นที่นิยมของชาวสตุลเวลามีเทศกาล เช่น งานมัสยิด งานเมาลิด งานแต่งงาน งานเข้าสู่สูต และงานต่างๆ สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ข้าวชนิดนี้ ปรากฏ ในสตุลมากกว่า 40 ปี มาแล้ว ซึ่งมีที่มาจากมุฮัมมัดอิรชาด ไบกาเต็ม ประธานมูลนิธิโรงเรียน แสงประทีปปัจจุบัน²⁷ ท่านเป็นนักศึกษุดแรก ประมาณ 10 คน ของชาวสตุล ที่ไปศึกษาประเทศ อาหรับ จากการอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมอาหารอาหรับ ทำให้คุ้นชินกับรสชาติอาหารที่นั่น พอกลับมา ก็นำสูตร และส่วนผสมบางอย่าง เช่น เหน็ดข้าวมัน และลูกเฮิ้ล ซึ่งขณะนั้นสตุลยังไม่มีขาย ต่อมาก็ไป หาซื้อส่วนผสมที่เหลืออย่างเช่น แฉงแฉงฮู บูงามานิส (เปลือกไม้หวานต่างๆ) เปลือกข้าว และอื่นๆ จากร้านคนจีนซึ่งขายยา และเครื่องเทศมาทำกินเลี้ยงในหมู่ครอบครัว อยู่ประมาณ 2 ปี ต่อมาจัด เลี้ยงในคณะครูกับนักเรียนในโรงเรียน และเวลาละศีลอดที่มีสยิด²⁸ ซึ่งมักหาซื้อเครื่องจากร้านนี้เป็น ประจำ ทำให้เจ้าของร้านขอสูตร เพื่อทำเป็นเครื่องข้าวมันสำเร็จรูป ที่มีขายในปัจจุบัน²⁹ จะเห็นได้ว่า การมาของข้าวมันอาหรับมีมานานแล้ว เริ่มจากจะจัดเลี้ยงเฉพาะกลุ่มย่อย แล้วขยายจนมาเป็นอาหาร ที่นิยมของชาวสตุล ซึ่งข้าวชนิดนี้จะจัดเลี้ยงช่วงวันพิเศษ เช่น งานแต่งงาน งานเมาลิด งานเข้าสู่สูต และทุกๆ สัปดาห์ และสามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดนัด³⁰ ทั่วไป

²³ ภาคใต้. (2556). กะตม แกงแพะ ขวนซิม “ต่อแมะ” อาหารพื้นเมืองสตุล.

²⁴ บุญเสริม ฤทธาภิรมย์, 2548 : 147- 149

²⁵ วิพีก็เดย สารานุกรมเสรีอาหารชาอูดีอาระเบีย สืบค้นวันที่ 27 มกราคม 2558

²⁶ รูปภาพผนวกที่ 11

²⁷ สัมภาษณ์ มุฮัมมัดอิรชาดไบกาเต็ม 22 มกราคม 2558 โดยรูปภาพผนวกที่ 12

²⁸ สัมภาษณ์ มุฮัมมัดอิรชาด ไบกาเต็ม 22 มกราคม 2558

²⁹ สัมภาษณ์ณัฐธยาน์ สิริบุรณ์การณ์., 28 เมษายน 2558 โดยรูปภาพผนวกที่ 13, 14

³⁰ รูปภาพผนวกที่ 5

ภาพที่ 47
ข้าวมันชาอูดีอาระเบีย

เครื่องปรุง

- เนื้อ
- เนย
- น้ำมัน
- กระเทียม
- หอมใหญ่
- มะเขือเทศสด
- ขิง
- ซอสมะเขือเทศ
- ผงข้าวมัน
- พริกไทยดำเมล็ด
- ซอสพริกศรีราชา
- ลูกเกต
- ข่า
- มะเขือเทศเข้มชิ้น
- ข้าวหอมมะลิเก่า
- ใบสะระแหน่

ปรุงรส

- น้ำตาล
- เกลือ

วิธีทำ

1. น้ำมัน เนื้อ ผัดพอสุกเล็กน้อย
2. กระเทียม เนย กระเทียม หอมใหญ่ ขิง ข่า ซอสมะเขือเทศเข้มชิ้น ซอสมะเขือเทศ มะเขือเทศสด ซอสพริกศรีราชา น้ำ
3. ใส่นมสด ผงข้าวมัน Garam Masala พริกไทยเมล็ด เนื้อ ปรุงรส
4. ล้างข้าวให้เรียบร้อย แล้วใส่หม้อหุงข้าวไว้แล้วตามด้วยของที่ผัดลงไปใหม่หม้อหุงข้าว
5. ใส่น้ำที่ผัดเท่ากับข้าวที่จะหุง(เราใช้ข้าว 2 ถ้วย จึงใส่น้ำที่ผัดไปเท่ากันคือ 2 ถ้วย)
6. ใส่เครื่องเทศที่แถมมาให้ แล้วใส่ลูกเกตแล้วโรยสะระแหน่แล้วหุงตามปกติ

7. หลังจากที่ข้าวสุก ก็คนข้าวให้เข้ากัน กดหม้อต่อสักแป๊บเดียว จนหม้อข้าวติดขึ้นมา ก็จะได้ข้าวที่แห้ง ไม่แฉะ และน่ากินมาก³¹

4.3.2 ข้าวหมกไก่

ข้าวหมกเป็นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ในตะวันออกกลางรวมทั้งชาวมุสลิม ในประเทศต่างๆ ต้นกำเนิดของข้าวหมกจากอินเดีย ซึ่งรับวัฒนธรรมการปรุงข้าวหมกไปจากเปอร์เซีย เมื่อชาวอินเดีย และเปอร์เซียมาติดต่อกับค้าขาย กับประเทศไทย ก็รับวัฒนธรรมการปรุงข้าวหมกมาจากชาวเปอร์เซีย ดังมีปรากฏในกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวานของรัชกาลที่ 2 ว่า "ข้าวหุงปรุงอย่างเทศ รสพิเศษใส่ลูกเอ็น" ข้าวหมกไก่ตรงกับข้าวหมกประเภทบิรยานีของอินเดีย (อ้างอิง : ออบเชย อิมสบาย 2547 : 13)

"ข้าวหมกไก่" เดิมเป็นอาหารมุสลิมมาจากเปอร์เซีย หรืออิหร่าน แยกเปอร์เซียกินเป็นข้าวสวยธรรมดา กับข้าวพวกแกงกุรหมา เนื้อเค็ม แกงเปรี้ยว ไก่ทอด ผักคอง ฆานับร้อยๆ ปีแล้ว ไม่ได้เป็นอาหารพิเศษจานเดียวแต่อย่างไร ภายหลังได้เข้ามาในอินเดียสมัยราชวงศ์โมกุลจนกลายเป็นที่นิยม

ข้าวหมกไก่ หรือข้าวเปอร์เซีย มาถึงอินเดียแล้วแตกเป็น 2 สูตร ถ้าหุงผสมเครื่องเทศจนสีเข้มจัด โรยหัวหอมแดงเจียว กินเป็นข้าวสวยกับกับข้าวแบบเปอร์เซียดั้งเดิมเรียกว่าข้าวอาหรับ ข้าวเปอร์เซีย ข้าวพินาบ ข้าวมะเขือ แต่ถ้าหุงกับน้ำหญาฝรั่ง (แซฟฟรอน) และขมิ้นจนข้าวเหลืองอ่อนแล้วหมกไก่หรือเนื้อสัตว์อื่น เช่น แกะ แพะ เนื้อวัว ปลา ยกเว้นเนื้อหมูจะเรียกว่าข้าวบิรยานี

ข้าวทั้ง 2 สูตรนี้เข้ามาในประเทศไทยพร้อมกับลูกเรืออาหรับ และอินเดีย ตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่ความที่เหลืองๆ หอมเครื่องเทศคล้ายๆ กันเราจึงเรียกปะปนกันไป เช่น เรียกข้าวอาหรับ ข้าวมะเขือว่าข้าวบิรยานี หนักเข้าก็เพี้ยนเป็น "ข้าวบุหรี" ส่วนข้าวบิรยานี (หมกไก่) เราก็เรียกใหม่ตามสภาพที่มองเห็นว่า "ข้าวหมกไก่" "ข้าวหมกแพะ" คงคล้ายๆ ที่คนไทยเรียก "อิวจากัว" ของจีนว่า "ปาห้องโก" และเรียก "ปาห้องโก" ว่า "อิวจากัว" สลับกันนั้นแหละครับ

คนไทยสมัยโบราณเรียกข้าวหมกว่า "ข้าวบุหรี" หรือ "ข้าวหุงแบบเทศ" เคยเห็นตำรับ ท่านผู้หญิงเปลี่ยน บุนนาค ภริยาเจ้าพระยาภาสกรวงศ์เสนาบดี สมัยรัชกาลที่ 5 มีสูตรข้าวสุกตำนอีกอย่าง ใช้ข้าวสารอ่อนผัดกับเนย นม กระจวาน กานพลู ลูกจันทน์เทศจนหอมแล้วหุงกับน้ำหญาฝรั่ง น้ำกระตูดไก่ต้ม ออกไก่ต้ม เวลาจะเสิร์ฟให้โรยหน้าด้วยออกไก่ต้มฉีกฝอย ฟังดูก็ละม้ายข้าวหมกนั่นเอง

ก๊กสมเด็จพระยาองค์ใหญ่องค์น้อยคนสร้างวัดประยูรวงศ์ฯ และวัดพิชัยญาตินั้น ตระกูลบุนนาคของท่านสืบมาแต่ เฉกอะหมัด พ่อค้าเปอร์เซียที่เข้ามาค้าขายในสมัยอยุธยา ตระกูลนี้จึงมีฝีมือทางข้าวหมก ดีไม่ดีเป็นคนนำข้าวหมกเข้ามาเผยแพร่เป็นคนแรก แต่ในกระบวนข้าวหมกทั้งหลาย อินเดียเห็นจะเป็นเลิศ เพราะอินเดียรับมาดัดแปลงจนถึงเครื่องเทศมากกว่าเปอร์เซีย ทั้งยังใส่นมใส่เนย (ชี) โรยหอมเจียวจึงถูกปากคนไทย พวกมุสลิมคลองบางหลวงรับเข้ามาดัดแปลงอีก

³¹ ก้นครัว. (2554). ข้าวมันชาวดูอาร์เบีย Saudi Kabsa. สืบค้นวันที่ 18 สิงหาคม 2558.

ทอด ทั้งยังเพิ่มน้ำจิ้ม อาจาด ซุปหางวัวเป็นเครื่องเคียง ทำให้ได้รสชาติเปรี้ยว หวาน เค็ม ถูกปากคนไทยยิ่งนัก

เจ้าจอมมารดาเรียม หรือสมเด็จพระศรีสุราลัย พระบรมราชชนนีของรัชกาลที่ 3 ท่านเป็นหลานตามุสลิมคลองบางหลวง น่าจะมีฝีมือทางตระกูลข้าวหมกอยู่ ดังนั้น เมื่อรัชกาลที่ 2 ทรงพระราชนิพนธ์กาพย์ห่อโคลงชมเครื่องคาวหวานมาถึงตอน

“ข้าวหุงปรุอย่างเทศ รสพิเศษใส่ลูกเอ็น” อาจจะทรงชมฝีมือเจ้าจอมมารดาเรียมก็ได้ คำว่า “ลูกเอ็น” ผู้รู้บอกว่าเป็น “ลูกเอ็น” เป็นชื่อเครื่องเทศแขกชนิดหนึ่ง ใช้หุงกับข้าวให้กลิ่นหอมแปลกออกไปกว่ากระวาน กานพลู³²

ในขณะเดียวกันข้าวหมกไก่ถือเป็นท้องถิ่นชาวสตูลมากกว่า 45 ปี³³ อีกทั้งนิยมกันไม่น้อยไปกว่าข้าวมันอาหรับ แหล่งที่มาของข้าวชนิดนี้ มาจากสูตรไก่ย่างจีราพัน (มุสลิมกรุงเทพฯ) มาก่อนที่เร่มาขายในท้องถิ่น ต่อมาคนสตูลนำสูตรไปทำไก่ทอด และข้าวหมกไก่ ซึ่งนิยมทานกันในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันฮารีรายอ งานรับแขกผู้ใหญ่ งานแต่งงาน และงานประเพณีต่าง ปัจจุบันหารับประทานกันได้ตามสะดวกตั้งแต่ย่านตลาดจนถึง ภัตตาคาร ซึ่งมีทั้งแบบไก่ต้ม ไก่ทอด และไข่ต้ม รับประทานกับน้ำจิ้มที่มีส่วนผสมของพริก กระเทียม เกลือ น้ำตาล น้ำส้มสายชู รสชาติของน้ำจิ้มจะต้องกลมกล่อมทั้งสามรส ผักที่รับประทานคู่กันก็มีผักกาดหอม ผักชี และแตงกวา³⁴

³² วิษณุ เครืองาม. (2556). ข้าวหมกไก่ถนอม. มติชน.

³³ สัมภาษณ์เจ้าของร้านขายยาซินฮั่วเซง 28 เมษายน 2558

³⁴ รูปภาพผนวกที่ 6

ภาพที่ 48
ข้าวหมกไก่

เครื่องปรุง

- อบเชย 2 ชิ้น
- ผงกะหรี่ 2 ช้อนชา
- พริกป่น ½ ช้อนชา
- ยี่หระป่น 1 ช้อนชา
- เกลือป่น 2 ช้อนชา
- ขมิ้น 1 ช้อนชา
- ข้าวสารเก่า 3 ถ้วยตวง
- กระเทียมซอย 3 ช้อนโต๊ะ
- ไก่หั่นชิ้นใหญ่ 1 กิโลกรัม
- โยเกิร์ตธรรมชาติ 1 ถ้วย
- เนยจืด 60 กรัม
- นมข้นจืด 4 ช้อนโต๊ะ
- พริกชี้ฟ้าแดงเม็ดใหญ่ 2 เม็ด
- เม็ดผักชีป่น 2 ช้อนชา
- กานพลู 6 ดอก
- พริกไทย 1 ช้อนชา
- กระวาน 6 ลูก

● ผักชี

เด็ดใบ (สำหรับโรยหน้า)

- หอมแดงเจียว (สำหรับโรยหน้า)

เครื่องปรุงสำหรับน้ำจิ้ม

- ต้นหอม 8 ต้น
- ผักชี 10-12 ต้น
- ชিংแก่ 1 ถ้วย
- พริกชี้ฟ้าเขียว 4 เม็ด
- กระเทียมกลีบ 20 เม็ด
- ใบสะระแหน่ 1 ถ้วย
- น้ำตาลทราย 1/3 ถ้วย
- เกลือป่น 4 ช้อนชา
- น้ำส้มสายชู 1 ถ้วย
- น้ำเปล่า 4 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. เริ่มด้วยการล้างไก่ให้สะอาด สับให้เป็นชิ้นใหญ่ แล้วนำส้อมมาจิ้มไก่ให้ทั่วชิ้น แล้วพักไว้

2. มาต่อด้วยการเตรียมเครื่องเทศผงให้พร้อม โดยการนำ อบเชย กานพลู กระวาน เม็ดผักชีป่น และพริกไทย ลงไปคั่วในกระทะ จากนั้นนำไปโขลกจนละเอียด แล้วตักใส่ถ้วยพักไว้ จากนั้นนำพริกชี้ฟ้าแดง และกระเทียมซอยมาโขลกรวมกันจนละเอียด แล้วเอาไปผสมกับเครื่องเทศที่โขลกไว้ก่อนหน้า จากนั้นใส่พริกป่น เกลือ ขมิ้น ผงกระหรี่ และยี่ห่วย คนให้เข้ากัน

3. ผสมเครื่องปรุงหมักไก่ โดยการนำเครื่องเทศผงที่ผสมเสร็จแล้ว ตามด้วยโยเกิร์ต เนยจืด ผสมให้เข้ากันในชามผสม

4. นำสะโพกไก่ น่องไก่ที่เตรียมไว้ ไปหมักรวมกับเครื่องปรุงที่ผสมเสร็จแล้ว มาคลุกเคล้านวดขยำเบาๆ ให้เข้ากัน เพื่อให้เครื่องปรุงทั้งหมดซึมเข้าเนื้อไก่ จากนั้นหมักทิ้งไว้อย่างน้อย 1 ชั่วโมง (หรือใครอยากจะหมักแช่ตู้เย็นทิ้งไว้ข้ามคืนก็ได้ จะยิ่งทำให้เนื้อไก่นุ่มและหอมมาก)

5. เนื่องจากมีเวลาว่างจากการหมักไก่ เราใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์กันเถอะ ด้วยการทำน้ำจิ้มข้าวหมกไก่เพื่อฆ่าเวลา เริ่มต้นด้วยการทำน้ำเชื่อมก่อน โดยนำน้ำตาลทราย เกลือ และน้ำเปล่าเทใส่ลงใน

หม้อ นำไปตั้งไฟระดับปานกลาง คนเรื่อยๆ จนน้ำตาลละลาย ปิดเตา ยกลง พักไว้ก่อน

6. ตัดรากต้นหอม ผักชี ปอกเปลือกขิง และตัดข้าวพริกชี้ฟ้า ล้างน้ำใส่สะอาด สะเด็ดน้ำแล้วทุกอย่างนำมาซอยหยาบๆ จากนั้นนำเครื่องที่ซอยไว้ใส่ลงในเครื่องปั่น แล้วปั่นเครื่องทั้งหมดให้ละเอียด

7. จากนั้นให้ใส่น้ำส้มสายชูลงไปในน้ำเชื่อมที่เตรียมไว้ คนให้เข้ากัน ใส่ตามด้วยผักที่ปั่นเตรียมไว้ลงไป แล้วคนให้ทั้งหมดเข้ากัน จากนั้นตักใส่ถ้วยเล็กๆ เพื่อเตรียมวางคู่กับข้าวหมกไก่ในจาน

8. เมื่อไก่หมักได้ที่แล้ว นำกระทะขึ้นตั้งไฟ ใส่น้ำมันลงไปเล็กน้อย รอจนเนยละลาย ใช้น้ำมันที่ใส่น้ำมันลงไปทอดให้หนังไก่เริ่มตึงๆ และเหลือง จากนั้นพลิกอีกด้าน ทอดจนเหลืองเช่นกัน ตักขึ้นแล้วพักไว้ก่อน (ทอดไก่ให้เกือบสุกทั้งสองด้านเท่านั้นนะคะ เพราะเดี๋ยวจะต้องนำไก่ทอดนี้ไปหมักในหม้อหุงข้าวต่ออีก)

9. ให้นำข้าวสารไปชามน้ำ แล้วเทน้ำทิ้งให้หมด จากนั้นใส่ไก่ที่ทอดไว้ แทรกระหว่างข้าว ใส่เครื่องหมักที่เหลืองตามลงไป สุดท้ายใส่น้ำเปล่าลงไป กะให้พอดีกับข้าวที่หุงตามปกติด้วยหม้อหุงข้าวไฟฟ้า (อย่าลืมกดสวิทซ์หุงข้าวนะคะ เดี่ยวจะอดกินคะ!) รอจนสุก แล้วปล่อยให้ข้าวระอุอีกประมาณ 10 นาที

10. ตักข้าวหมกไก่ใส่จาน โรยด้วยหอมเจียว ใบผักชี (หรือใครไม่ชอบหอมเจียว/ผักชีไม่ต้องโรยก็ได้คะ) จากนั้นวางแตงกวา ต้นหอมไว้ข้างๆ เสิร์ฟพร้อมกับน้ำจิ้มข้าวหมกไก่³⁵

³⁵ อาหารพื้นเมือง (ภาคใต้), 2558 สืบค้นวันที่ 2 มกราคม 2558

4.3.3 ถั่วบด

ถั่วบด หรือฮัมมุส (อาหรับ: **حمص**) แหล่งกำเนิดจากอียิปต์ และซาม หรือซีเรียปัจจุบัน เป็นอาหารประเภทจิ้ม ทำจากถั่วลูกไก่ ปัจจุบันฮัมมุสเป็นที่นิยมทั่วตะวันออกกลาง (รวมทั้งตุรกี และแอฟริกาเหนือ) และในรายการอาหารตะวันออกกลางทั่วโลก³⁶

ถั่วลูกไก่เป็นพืชในวงศ์ถั่ว เมล็ดมีโปรตีนสูง เป็นถั่วที่ปลูกในตะวันออกกลางมานานราว 7,500 ปีมาแล้ว ถั่วชนิดนี้เป็นถั่วที่มีบทบาทสำคัญ ในอาหารเมดิเตอร์เรเนียน อาหารตะวันออกกลาง และอาหารอินเดียมีสองชนิดคือ กาบูลี เมล็ดใหญ่ สีครีมนวล เปลือกเรียบ และแบบเดซี ขนาดเล็กกว่า สีเข้ม เปลือกขรุขระกว่า ทั้งสองแบบเมล็ดเป็นทรงกลม มีจะงอยแหลม ใช้ทำอาหารได้หลายอย่างเช่น บดละเอียดทำฮัมมุส บดหยาบผสมเครื่องปรุงแล้วทอดเรียก ฟาลาเฟล ใส่ในแกง สลัด ผัดหรือทอดกับเนื้อสัตว์³⁷

ถั่วลูกไก่ได้ถูกจัดอันดับว่าเป็นหนึ่งใน SuperFood เพราะเป็นพืชที่ให้คุณค่าโปรตีนสูง มีไฟเบอร์อาหารชนิดดี และมีโฟเลตสูง และประกอบกับในปัจจุบัน มีเด็ก และผู้ใหญ่จำนวนมากแพ้อาหารแป้ง จากข้าวสาลี บางคนแพ้นม บางคนแพ้ถั่วเหลือง และบางคนแพ้ถั่วปากอ้า ดังนั้นถั่วลูกไ้จึงกลายเป็นทางเลือกของอาหารสุขภาพที่เป็นที่นิยมอย่างมากในหลายประเทศ

คุณค่าจากถั่วถั่วลูกไก่

- มีสารต้านอนุมูลอิสระสูงกว่าถั่วชนิดอื่น
- อุดมไปด้วย วิตามินซี วิตามินเอ วิตามินบี 2 วิตามินบี 3 วิตามินบี 5
- วิตามินอี โฟเลต ธาตุเหล็ก โพแทสเซียม สังกะสี ไอโอดีนและเบต้าแคโร

ทีน

ร่างกาย

ประโยชน์จากถั่วลูกไก่

- เพิ่มปริมาณไฟเบอร์และโปรตีนให้กับร่างกาย
- ลดความเสี่ยงในการเป็นมะเร็งลำไส้
- ป้องกันการเป็นโรคไขมันอุดตันในเส้นเลือดอันนำไปสู่การเป็นโรคหัวใจ
- ช่วยให้การไหลเวียนของน้ำตาลในเลือดเป็นไปอย่างมีจังหวะสมดุลกัน³⁸

ในที่เมืองไทย ถั่วลูกไ้กำลังเป็นที่รู้จักและนิยมเพิ่มขึ้น และสำหรับถั่วที่ขายในเมืองไทย ส่วนใหญ่เป็นถั่วนำเข้า จึงราคาแพงมาก (กระปุกละ 200-300 บาท)³⁹

สำหรับฮัมมุส เป็นอาหารประเภทที่ปรากฏ ในสตูดิโอที่มาจากนักศึกษาที่จบจากอาหรับ แล้วนำสูตร เช่นเดียวกับซามันอาหาร แล้วมาปรุงปรับให้เข้ากับรสชาติอาหารท้องถิ่น จิ้ม

³⁶ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2557 สืบค้นจาก : <https://th.wikipedia.org>.

³⁷ กานต์ เหมวิหค. ถั่วชิกพี : นุ่มมันอร่อย ดีต่อสุขภาพ. 2556: 32-34.

³⁸ อาหารสุขภาพที่เน้นโปรตีนจากพืช, 2558 สืบค้นจาก <https://th.http://treemeals.lnwshop.com>

³⁹ อาหารสุขภาพที่เน้นโปรตีนจากพืช, 2558 สืบค้นจาก: <https://th.http://treemeals.lnwshop.com>

กับโรตี ซึ่งทำกินเฉพาะพบปะในกลุ่มนักศึกษาต่างประเทศ และครอบครัวเท่านั้น⁴⁰ ไม่มีแพร่หลาย
ประปราย จึงไม่ค่อยเป็นที่รู้จักโดยผู้คนที่ทั่วไปนัก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

---

⁴⁰ สัมภาษณ์ รอเชต บุญเดชะ. 2 เมษายน 2558

ภาพที่ 49

ฮุมมุส

ส่วนผสม

- ถั่วบด (chickpea หรือ garbanzo beans) 1 กระป๋อง (425 กรัม)
- น้ำเลมอน 1 ลูก หรือ 1/4 ถ้วย
- งามบด tahini 1/4 ถ้วย (59 มิล)
- กระเทียมสับละเอียด 1/2 หัวใหญ่
- น้ำมันมะกอก extra virgin 2 ช้อนโต๊ะและอีกเล็กน้อยสำหรับเสิร์ฟ
- เกลือตามชอบ
- cumin 1/2 ช้อนโต๊ะ
- ผง paprika 1/2 ช้อนโต๊ะ และอีกเล็กน้อยสำหรับเสิร์ฟ
- น้ำเปล่า 2 – 3 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

นำ tahini และน้ำเลมอนใส่เครื่อง food processor และบดหนึ่งนาทีจนเนียน กวาดข้างๆแล้วบดต่อ 30 วินาที แล้วเติมน้ำมันมะกอก กระเทียม ผง cumin และ paprika และเกลือ และบด 30 วินาทีจนเนียน กวาดข้างๆแล้วบดต่อ 30 วินาที และเทน้ำในกระป๋อง chickpeas ให้หมดแล้วล้างให้สะอาด เทลงบดทีละครึ่ง ครั้งละ 1 นาที กวาดข้างๆแล้วบดจนเนียน hummus ที่ได้ตอนนี้จะดูข้นหนืดให้เติมน้ำทีละนิด และบดต่อจนได้เนื้อที่ เสิร์ฟพร้อมน้ำมันมะกอกสัก 1 ช้อนโต๊ะ และผง paprika ⁴¹

⁴¹ My "Sous-Vide" Life, 2557 สืบค้นวันที่ 20 มกราคม 2558

Prince of Songkla University
Pattani Campus